

Особливу увагу слід приділяти запобіганню появі синдрому емоційного згорання, яке не тільки позначається на ефективності навчання студентів, але й поступово призводить до професійної непридатності викладача.

Література

1. Аминов Н.А. Некоторые теоретические аспекты дифференциальной психодиагностики специальных способностей / Типологическая диагностика и образование/ Под ред. Е.П.Гусевой. – М.: Просвещение, 1994. – С.171-194.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник /О.І.Власова. – К.: Либідь, 2005. – 400с.
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов / И.А.Зимняя. – М.: Издательская корпорация “Логос”, 2000. – 384 с.
4. Зязюн И.А. Основы педагогического мастерства. М. : Просвещение, 1989. – 301 с.
5. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников/В.А.Крутецкий. М.: Просвещение, 1976. – 303с.
6. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М.: Педагогика, 1990. – 63 с.
7. Маркова А.К. Психология труда учителя /А.К.Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
8. Теплов Б.М. Проблемы индивидуальных различий /Б.М.Теплов. – М. : Педагогика, 1961. – 536 с.

Анотація

В статті розглянуті педагогічні й психологічні підходи до класифікації педагогічних здібностей, представлений компонентний склад загальних і спеціальних педагогічних здібностей, проаналізований зв'язок між задатками і здібностями, обґрунтована необхідність тестування рівня педагогічних здібностей викладачів іноземних мов з метою побудови індивідуальних траєкторій професійного зростання

Аннотация

В статье рассмотрены педагогические и психологические подходы к классификации педагогических способностей, представлен компонентный состав общих и специальных педагогических способностей, проанализирована связь между задатками и способностями, обоснована необходимость тестирования уровня педагогических способностей преподавателей иностранных языков с целью построения индивидуальных траекторий профессионального роста

Summary

The paper analyses pedagogical and psychological approaches to classification of teachers' abilities, describes some components of general and special pedagogical abilities, differentiates the notions of 'capacity' and 'ability', discusses the necessity of testing levels of teachers' abilities in order to build individual programs of their professional development

Ключові слова: освітня діяльність, знання, вміння і навички, особистісні якості, загальні пізнавальні здібності, мотивація.

Ключевые слова: образование, знания, навыки и умения, свойства личности, общие познавательные способности, мотивация.

Key words: educational activity, knowledge, habits and skills, characteristics of personality, general cognitive abilities, motivation.

Подано до редакції 01.03.2012.

УДК 378.091.21:796

©2012

Стасенко О.А.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ З ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ТА СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Реформа освіти в Україні передбачає визначення мети і завдань кожної освітньої галузі. Це стосується й такої галузі, як фізична культура і здоров'я. Виходячи з того, що в умовах сьогодення відбувається перехід до високотехнічного, інформаційного суспільства, перспективи розвитку Української держави на найближчі два десятиліття вимагають глибокого оновлення системи освіти з фізичної культури, яка на часі є лише оздоровчою і розвантажувальною дисципліною. Практика підтверджує той факт, що більше половини учнів загальноосвітніх навчальних закладів мають незадовільну або досить низьку фізичну підготовку і нездатні досягти тих стандартів досконалості та вправності, сили й швидкості, які відповідають узгодженому світовою науково-спортивною громадськістю рівню. Усе це потребує дотримання державної політики у виробленні нових підходів до фізичного виховання дітей та молоді.

Радикальні зміни, які відбуваються в нашій державі, зумовлюють необхідність підвищення якості підготовки майбутніх педагогів української національної школи. Державною програмою “Вчитель” визначено, що в освіті належить ключова роль саме вчителю, адже через його діяльність відбувається становлення особистості, удосконалення її інтелектуального, духовного і фізичного потенціалу, що потребує оновлення змісту вищої педагогічної освіти, зокрема стосовно забезпечення випереджувального спрямування підготовки вчителів [2].

Одним із завдань національної освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів. Учитель фізичної культури виконує важливу соціальну функцію – здійснює духовний, розумовий, фізичний розвиток і виховання школярів. Його професійна діяльність спрямована не лише на забезпечення обов'язкових форм

занять (уроків фізичної культури), а також на організацію й проведення позакласної фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з учнями. Тому основні напрями розбудови сучасної вищої школи вимагають пошуку ефективних шляхів здійснення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, завданням яких є не тільки оволодіння фундаментальними фаховими знаннями, а й сприяння становленню культури здоров'я, виховання фізично, психічно і духовно здорового покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

В науково-методичних роботах, такі автори як Ю.Д.Железняк, В.А.Кашкаров, І.П.Кравцевич вважають позакласну фізкультурно-оздоровчу та спортивно-масову роботу однією з найважливіших складових фізичного виховання в школі, яка проводиться у позаурочний час і відносять до неї заходи, що спрямовані на поліпшення здоров'я та фізичного розвитку учнів: ранкову зарядку (гімнастику), гімнастику до навчальних занять, фізкультхвилинки на уроках, рухливі ігри на перервах, спортивні змагання, свята та конкурси, а з форм організації фізкультурно-оздоровчої роботи зі школярами в оздоровчих таборах рекомендують: спортивну годину, товариські зустрічі з видів спорту, туристичні естафети, фізкультхвилинки у загоні, спартакіади, воєнізовані естафети, легкоатлетичний крос, спортивні аукціони, веселі старты, дні здоров'я, день Нептуна, спортивні вікторини та КВК, зустрічі зі спортсменами, спортивні та рухливі ігри, туристичні походи, естафети, "російська лапта" та "городки", "спортивні вогники" тощо [4]. Учитель фізичної культури здійснює безпосереднє організаційне та методичне керівництво позакласною роботою з фізичного виховання, організовує роботу спортивних секцій та тренування збірних команд, залучаючи для цього фізкультурний актив школи, учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл, учителів-предметників, планує загальношкільні фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи (масові змагання, фізкультурні свята та вечори, дні здоров'я) та забезпечує їх проведення спільно з фізкультурним активом, педагогічним колективом та батьківським загалом.

Як зазначає Б.М.Шиян, сьогодні перед вчителем фізичної культури в школі стоїть проблема – зробити фізичне виховання процесом безперервної дії (навіть протягом такого короткого часу, як добовий цикл). Це означає, що вчитель не має права обмежувати свою діяльність тільки запланованими формами фізичного виховання [7]. А тому цілеспрямоване фізичне виховання через раціональне поєднання урочних і позакласних форм занять, під час яких відбувається засвоєння основ фізичної культури та формування вмінь і навичок щодо організації самостійних занять фізичними вправами, дасть змогу забезпечити неперервне зростання показників фізичного розвитку і рухової підготовленості учнів [3].

В нинішній час перед учителем фізичної культури гостро стоїть завдання широкого залучення школярів до систематичних занять фізичною культурою і спортом, участі їх у найрізноманітніших шкільних та позашкільних змаганнях. Щоб досягти цього, учитель фізичної культури повинен бути добре підготовленим до здійснення зазначеного виду діяльності. Г.А.Степанова, Г.А.Булатова, Р.М.Гімазов наголошують на тому, що можливість всебічного та гармонійного розвитку особистості учня у галузі фізичної культури залежать від готовності педагогів та студентів до цієї роботи, а також це пов'язують із розробкою відповідних засобів – програм розвитку, методик, навчальних посібників [5].

Л.П.Сущенко вважає, що "головним завданням вищого навчального закладу, який готує майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, стає формування суб'єкта професійної діяльності, здатного підвищити свій фізичний потенціал, засвоїти знання з організації власної фізичної активності та суспільної фізкультурної практики" [6, с.193].

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає в обґрунтуванні ефективних технологій на основі оптимізації підготовки майбутніх учителів фізичної культури в галузі фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в нинішній час.

Виклад основного матеріалу дослідження... Стратегічною метою кадрового забезпечення розвитку освітньої галузі є завдання кардинального реформування педагогічної освіти, підвищення кваліфікації та соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі у суспільстві й сучасним потребам. Реалізація цього стратегічного завдання рівною мірою залежить як від соціально-психологічної готовності викладацького корпусу до реформаційних зрушень, так і від надійності й гарантованості лінії державної політики щодо безкомпромісної підтримки освітньої сфери за всіма напрямками та збереження її соціального рейтингу як соціального пріоритету. На думку Л.М.Герасіної, "науково-педагогічні й педагогічні кадри залишаються головними суб'єктами освітнього процесу, основною рушійною силою саморозвитку сфери освіти, крізь яку відбувається суттєве відтворення якісно нової і збагаченої системи" [1, с. 31].

На основі вивчення теоретико-методологічних аспектів з даної проблеми ми вважаємо, що сучасна освіта вимагає професійної підготовки майбутніх фахівців, які: повно уявляють наукову картину своєї професійної діяльності, усвідомлюють власну соціальну відповідальність, постійно дбають про своє особистісне і професійне зростання, вміють досягти нових педагогічних цілей; мають високий рівень особистої фізичної культури та сприяють її набуттю школярами шляхом не просто передачі знань, а передовсім навчаючи учнів користуватися ними; володіють методикою формування педагогічно доцільних відносин з дітьми і колегами, знають прийоми педагогічної взаємодії з батьками учнів; уміють працювати в умовах вибору педагогічних позицій, технології, підручників, змісту, форм навчання тощо; які є науковцями, дослідниками та в змозі самостійно навчатися та

оволодівати досвідом попередників на творчому рівні в системному, інтегрованому вигляді, з широким діапазоном діяльності, а також вміють вживати знання в умовах жорсткого обмеження часу і оптимальним темпом.

Одним із шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів фізичної культури є створення оптимальних умов, які повинні забезпечити формування готовності до виконання основних функцій здійснення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи на основі професійних завдань у межах навчання на факультеті. Рівень таких завдань, безперечно, повинен бути адекватним провідній меті педагогічної системи.

Переважає більшість досліджень, які проводяться в нашій країні, спрямовані на підвищення ефективності лише певних окремих, локальних питань навчання студентів, без розв'язання проблеми оптимізації процесу, що розглядається, в цілому. Заходи з оптимізації здійснюються, як правило, без належного теоретичного й експериментального обґрунтування, а лише на основі педагогічного досвіду та інтуїтивних міркувань виконавця, що не відповідає сучасному рівню педагогічної науки та практики. У свою чергу, багатоплановість навчально-виховного процесу у вищій школі не дозволяє детально розробити й експериментально обґрунтувати універсальну теорію оптимізації процесу навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, хоча з наукової й методичної позиції такий шлях видається більш доречним. У зв'язку з цим, вважаємо доцільною розробку деяких теоретичних положень із обґрунтування способів, вимог і принципів оптимізації як окремих складових підготовки до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи.

Одним із основних факторів удосконалення процесу підготовки учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи слід вважати необхідність усвідомленого вибору з низки можливих варіантів організації навчально-виховного процесу такого, який би в конкретних умовах забезпечував максимально можливу ефективність розв'язання завдань формування належного рівня спеціальних знань, умінь та навичок.

З-поміж основних способів оптимізації підготовки майбутніх учителів фізичної культури, ми виділяємо:

- 1) комплексне планування й конкретизацію задач формування спеціальних знань, умінь і навичок студентів;
- 2) відповідність змісту підготовки завданням навчання з виділенням у змісті завдань головного, суттєвого;
- 3) вибір найбільш вдалої структури рівнів послідовності опитування, вивчення нового матеріалу, закріплення й удосконалення вивченого, домашнього завдання, узагальнення;
- 4) вибір викладачем найраціональніших засобів та методів навчання, форм організації тих, хто навчається, для розв'язання завдань спеціальної підготовки;
- 5) диференційований та індивідуальний підходи до формування провідних професійно-педагогічних знань, умінь і навичок;
- 6) єдність сприятливих навчально-матеріальних, морально-психологічних, естетичних умов підготовки.

Удосконалення професійної підготовки забезпечується створенням оптимальних умов застосування основних педагогічних факторів формування спеціальних знань, умінь і навичок учителя фізичної культури щодо організації та проведення зазначеного виду діяльності. З теорії оптимізації відомо, що прийняття оптимального рішення залежить від вибору й рівня інформації про керовану ситуацію. Ми розрізняємо три основних рівні інформації про ситуацію:

перший – *детермінований*, коли умови прийняття рішення повністю відомі. У такому випадку оптимальне рішення приймається за максимум або мінімум цільової функції;

другий – *стохастичний*, коли відома лише множина всіх можливих варіантів, а оптимальне рішення приймається на основі ймовірного аналізу;

третій – *невизначений*, коли відома множина різноманітних варіантів, але без будь-якої апіорної інформації про їхні ймовірності.

Існуюча в даному випадку невизначеність може мати різні причини: недостатню вивченість явища, стосовно якого приймається рішення, або наслідок свідомої волі особи, яка відстоює інші інтереси.

Ефективність організації професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі повинна визначатися за системою вимог. Ми вважаємо, що рівень оптимізації в навчальному процесі доцільно визначати за допомогою таких вимог:

1. Відповідність змісту й формам педагогічних впливів у ВНЗ реальним можливостям студентів та їхній попередній підготовленості до вивчення конкретного предмету, циклу дисциплін професійної підготовки.
2. Забезпечення рівня оволодіння студентами основами знань, умінь і навичок з вузівських дисциплін, передбаченого державними програмами й критеріями оцінок у межах темпово-часових норм навчальної роботи.
3. Досягнення міцності засвоєння навчального матеріалу студентами і готовності їх до практичного використання у відповідності з вимогами, які висувають до педагогічної системи підготовки спеціаліста, який формується.

Запропонована система вимог досить універсальна і може бути успішно застосована. Викладені вимоги входять до структурно-логічних рамок професійної підготовки майбутнього вчителя. Зміст першої вимоги відповідає початковому етапу навчання. Друга вимога виступає у вигляді головного – відображає якісну характеристику всього процесу навчання. Третя вимога стосується завершального етапу навчання, у рамках якого здійснюється інтенсивна корекція компонентів, що відстають, на фоні педагогічної системи підготовки вчителя фізичної культури. У відповідності із запропонованими вимогами підготовка майбутніх учителів фізичної культури може мати локальну або універсальну направленість. У першому випадку вдосконалюється лише процес навчання однієї із дисциплін відповідно до вимог системи підготовки спеціаліста. В іншому – один з етапів цього процесу, який включає застосування циклу дисциплін при формуванні спеціальних знань, умінь і навичок учителя фізичної культури.

Оптимізація навчально-виховного процесу щодо здійснення підготовки майбутніх учителів фізичної культури до зазначеного виду роботи повинна здійснюватися на основі керівництва цим процесом. У зв'язку з цим видається важливою конкретизація системи підготовки майбутнього спеціаліста за її етапами й розробка відповідної програми, яка органічно сполучає реалізацію провідних завдань навчання з формуванням спеціальних знань, умінь та навичок. Керівний вплив повинен охоплювати всі розділи підготовки. При цьому слід враховувати, що теоретико-методична підготовка більш “керована”, а практична – менш пластична, і, відповідно, питанням удосконалення останньої необхідно приділяти більше уваги.

У процесі професійної підготовки вчителя необхідно прагнути здійснити спрямований вплив на становлення основних професійних здібностей студентів, використовуючи при цьому засоби, методи й форми, що сприяють формуванню знань, умінь та навичок, яких вимагає специфіка діяльності вчителя фізичної культури.

Стосовно процесу професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичної культури, керівництво слід розглядати як сукупність свідомих, цілеспрямованих дій викладача по відношенню до студентів з метою формування в них провідних умінь та підготовки майбутніх учителів до виконання функцій щодо проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. Роль викладача при цьому ще більше зростає, бо він приймає на себе професійну відповідальність за діалектичне поєднання інтересів особистості й виховного колективу з інтересами та ідеалами суспільства.

Викладач при цьому створює модель педагогічної майстерності, яка формується, визначає мету і задачі заняття, знайомить з організаційною формою завдань та програмою їхньої реалізації, керує й здійснює контроль, надає консультації, виправляє помилки.

Студенти, у свою чергу, знайомляться з організаційною формою заняття, осмислюють отримані завдання й вивчають способи їхнього вирішення, виконують задану програму дій, здійснюють усний і письмовий облік виконаної програми й контроль за формуванням рівня спеціальних знань, умінь та навичок.

Власне педагогіка співробітництва і є насправді те реальне застосування основних положень цієї концепції в теорії та практиці виховання й навчання. Педагогіка співробітництва дійсно стає ідеологією перебудови педагогічної науки і практики. “Дидактичні принципи” педагогіки співробітництва – це принципи повноцінного міжособистісного спілкування, побудованого на повазі до іншого судження, довірі й взаєморозумінні, активному та свідомому ставленні до справи. Тому в педагогіці співробітництва немає дидактики, відокремленої від теорії виховання. Навчально-виховний процес, позбавлений дійсного співробітництва, гальмує інтелектуальний та моральний розвиток як студентів, так і викладачів. Лише їхнє співробітництво має розвивальний ефект.

Особистість викладача, його думки й знання, часто значний педагогічний досвід і майстерність повинні на кожному занятті відкрито пропонуватися студентам як важливий компонент формування майбутнього спеціаліста. У зв'язку з цим одним із провідних аспектів підвищення якості підготовки педагогічних кадрів потрібно вважати систему удосконалення практичної професійної підготовки студентів, а успішність застосування знань на практиці – найважливішою професійно-прикладною ланкою навчання й виховання, на якій ґрунтується і якою повинен завершуватися весь процес підготовки сучасного спеціаліста у вищому педагогічному навчальному закладі.

Таким чином, існує постійна необхідність удосконалення змісту, організації й методики викладання фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи на практичних, оглядово-методичних заняттях, а також в умовах педагогічної практики з більш чіткою й послідовною орієнтацією на майбутню професійну діяльність.

Основу діяльності студентів факультетів фізичного виховання при вивченні організації та методики проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи становить набуття ними необхідних знань, умінь і навичок, які служать свого роду конструктивним матеріалом для особистісно-професійних якостей учителя. Видається необхідним спеціалізувати методику їх формування таким чином, щоб вона не стали самоціллю, а були засобом побудови професійно важливих педагогічних якостей.

Викладачі, які ведуть курс “Теорія та методика фізичного виховання” або “Організація і методика спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи” на факультетах фізичного виховання, як правило, є спеціалістами достатньо високого рівня, які володіють широким арсеналом прийомів педагогічної “техніки”. На основі цього перехід від традиційної форми навчання до форми з вираженим акцентом на формування професійної майстерності саме у сфері організації та проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової

роботи, дозволить значною мірою підвищити якість підготовки випускника до самостійної діяльності з реалізації зазначеного виду діяльності з учнями загальноосвітньої школи.

Навчальний процес у вищому педагогічному навчальному закладі далеко не завжди орієнтує студентів на активну діяльність у процесі навчання. Традиційно прийнята система формує у студентів в основному відтворювальну, пізнавальну діяльність, недостатньо сприяє розвитку творчого мислення й уміння застосовувати знання в практичних ситуаціях. У процесі практичного навчання студенти не знаходяться в умовах, за яких повинні бути активними у навчанні протягом усього періоду перебування у навчальному закладі. Таке становище зумовлене не лише недоліками у навчальному плані та недосконалістю навчальних програм, але й традиційною методикою викладання, за якої студент займає пасивну роль у навчанні.

Органічний зв'язок між педагогічною теорією й практикою може виникнути лише при перебудові методики викладання, в основу якої повинні бути покладені індивідуальний підхід і проблемні методи навчання із врахуванням вихідного рівня теоретико-методичних знань студентів. Недостатнє врахування названих закономірностей призводить до того, що молоді спеціалісти часто зустрічаються з труднощами при реалізації знань у конкретних умовах професійно-педагогічної діяльності.

У зв'язку з цим необхідність поліпшення організації навчального процесу вимагає втілення нових форм, засобів та методів навчання, а також розробки раціональних прийомів подачі навчального матеріалу й контролю за його засвоєнням. Особливу увагу при цьому слід приділяти тому, щоб розкрити студентам зміст діяльності учителя фізичної культури як педагога-професіонала, організатора, керівника діяльністю учнівського колективу тощо.

Моделювання педагогічного процесу може не лише тимчасово замінити реальні педагогічні процеси, але й мати деякі переваги над останнім. У процесі моделювання відбирають і наочно презентують найбільш суттєві ознаки й властивості педагогічних явищ, що моделюються. Тим самим здійснюється більш ефективна організація засвоєння необхідних знань, умінь і навичок. Вирішення завдань як моделей педагогічних проблем, ситуацій, дозволяє швидше, ніж зазвичай оволодіти важливими професійно-педагогічними вміннями аналізу умов педагогічних задач, виявляти приховані за педагогічними явищами якості й властивості учасників педагогічного процесу, контролювати педагогічний процес, визначати оптимальні шляхи й засоби вирішення названих проблем.

Висновки... Отже, розробка та врахування у навчальному процесі обґрунтованих способів, вимог і принципів оптимізації підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої та спортивно масової роботи є одним з найважливіших завдань вирішення зазначеної проблеми. До виділення і теоретичного осмислення цього завдання нас спонукали такі фактори: посилення ролі інтеграційних процесів у сфері науки і освіти; потреби вищої школи в оптимізації навчального процесу за рахунок використання навчально-методичного забезпечення як для студентів, так і викладачів вищих педагогічних навчальних закладів; недостатнє теоретичне і методичне обґрунтування питань, пов'язаних з підготовкою майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з учнями загальноосвітніх шкіл.

Література

1. Герасіна Л.М. Проблеми якісної оптимізації викладацького корпусу української освіти / Л.М. Герасіна // Проблеми освіти. – К. : ІСДО, 1995. – Вип. 2. – С. 31-38.
2. Державна програма "Вчитель" / Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2002 р. (№ 379) // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – № 10. – С. 2-28.
3. Леонов О. Шляхи підвищення ефективності позакласної роботи з фізичного виховання / О. Леонов // Фізичне виховання в школі. – 2000. – № 3. – С. 21-24.
4. Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.Д.Железняк, В.А.Кашкаров, И.П.Кравцевич / Под ред. Ю.Д.Железняка. – М. : Издательский центр "Академия", 2002. – 384 с.
5. Степанова Г.А. Профессионально-педагогическая подготовка будущих специалистов по физической культуре к оздоровлению школьников / Г.А.Степанова, Г.А.Булатова, Р.М.Гимазов // Теория и практика физической культуры. – 2004. – №8. – С. 60-62.
6. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія / Л.П.Сущенко. – Запоріжжя : Запорізький державний університет, 2003. – 442 с.
7. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б.М. Шиян. – Частина 2. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – 248 с.

Анотація

У статті розглядається проблема формування особистості фахівців з фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. Представлено способи оптимізації, які взаємопов'язані між собою, створюючи єдину структуру й забезпечуючи при цьому ефективний процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури до зазначеного виду діяльності.

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования личности специалистов с физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работы. Представлены способы оптимизации, которые взаимосвязаны между собой, создают единственную структуру и обеспечивают при этом эффективный процесс подготовки будущих учителей физической культуры к данному виду деятельности.

Summary

The paper considers the problem of identity formation Professional sports and recreational and sports-mass work. Presented methods of optimization, which are interconnected with each other, creating a single structure and ensuring the efficient process of preparing future teachers of physical culture to this activity.

Ключові слова: майбутні учителі фізичної культури, оптимізація, фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова робота.

Ключевые слова: будущие учителя физической культуры, оптимизация, физкультурно-оздоровительная и спортивно-массовая работа.

Key words: future teachers of physical training, optimization, sport and popular sports activities.

Подано до редакції 20.02.2012.

УДК 37.034

©2012

Тернопільська В.І.

ПІДГОТОВКА КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ ДО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ВНЗ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Вищий навчальний заклад на сучасному етапі розвитку українського суспільства переживає глибоку кризу, пов'язану з переходом до ринкової економіки, комерціалізацією вищої освіти, втратою ціннісних орієнтирів молоді. У цьому контексті основну увагу професорсько-викладацького складу слід з акцентувати не тільки на підвищенні професійності компетентності майбутніх фахівців, але й на особистісному зростанні студентської молоді, збагаченні їх життєвого досвіду духовно-моральними цінностями. Слід зазначити, що значну роль у цьому процесі належить куратору академічної групи, який будує свою роботу зі студентами на засадах поваги, партнерства, взаєморозуміння. Разом з тим, спостерігаються протиріччя між об'єктивно існуючими вимогами до куратора й відсутністю ефективних технологій організаційно-виховної роботи наставника академічної групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Вивчення та аналіз ряду вітчизняних і зарубіжних досліджень свідчить, що проблему ролі та місця куратора, його діяльності в академічній групі охарактеризовано в працях В.Алфімова, Р.Абдулова, В.Базилевича, Є.Бердникової, О.Винославської, С.Гури, І.Калачова, О.Клименко, Є.Коцюби, М.Мартінової, С.Новикова, С.Романової, І.Соколової, М.Соловей та ін.

Питання організації виховної роботи в студентських групах, особливості адаптації студентів у вищих навчальних закладах обґрунтовується у роботах І.Васильєва, С.Гури, В.Демчина, К.Огієнка, С.Селевестрова, П.Щербаня та ін.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розкриття особливостей підготовки куратора академічної групи до виховної роботи зі студентами у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження... Інститут кураторства і наставництва відомий з часів виникнення навчальних закладів. Зокрема, одним із перших офіційних документів вищої школи стосовно кураторської роботи є Інструкція про кураторів Томського інституту, що затверджена у 1903 році імператором Миколою II. У Росії до 1917 року такі педагоги називались класними наставниками, класними дамами. Їхні права і обов'язки визначалися Статутом навчального закладу [5, с. 36].

Вища школа повернулася до куратора у 50-ті роки ХХ століття, де він став розглядатися як помічник адміністрації у роботі зі студентами і призначався в кожен академічну групу. Із розвитком демократичних тенденцій у системі вищої освіти наприкінці 80-х років ХХ століття у вищих навчальних закладах відбулося переосмислення поглядів щодо посади куратора та його ролі у студентському житті. Деякі вищі навчальні заклади освіти зовсім відмовилися від кураторів, вважаючи, що студенти в змозі самі піклуватися про себе, – інші – залишили кураторів лише на перших-третьох курсах, а на старших закріпили за курсом одного викладача-консультанта, до якого студенти могли звернутися за допомогою в разі необхідності, але, разом з тим, більшість вищих навчальних закладів повернулися до системи кураторства з першого до п'ятого курсів. Діяльність куратора академічної групи здійснюється на підставі Статуту вищого навчального закладу, Концепції виховної роботи з урахуванням особливостей і традицій навчального закладу. Зміст його діяльності визначається основними державними документами в галузі освіти, а також положеннями, розробленими структурними ланками вищого навчального закладу.

Згідно цього положення інститут кураторів у вищих навчальних закладах освіти є суб'єктом управління системою виховної роботи, який забезпечує успішну організацію позааудиторного виховного процесу на рівні академічної групи. Куратор є не тільки носієм знань, організатором дозвілля, а й ініціативною творчою особистістю, яка постійно працює над собою. Як організатор виховного процесу у вищому навчальному закладі він покликаний створювати і згуртовувати колектив студентів академічної групи, узгоджувати педагогічні зусилля всіх суб'єктів навчально-виховного процесу щодо формування у молоді соціально-морального досвіду,